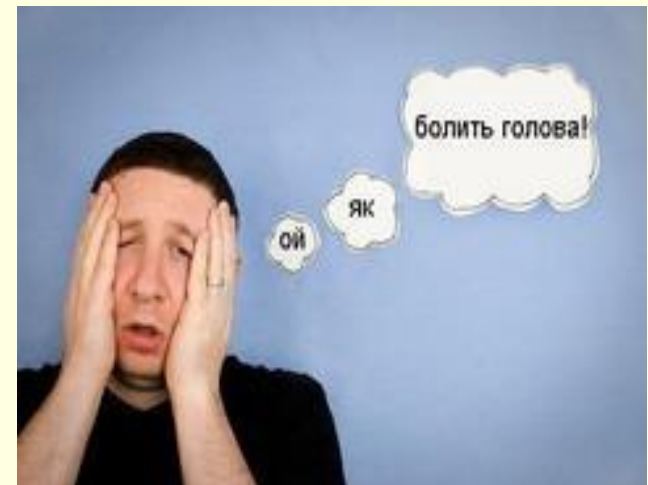

Фармацевтична опіка при спастичних станах

Симптоми спастичного стану залежать від органа, функція

якого порушена

- Спазм стравоходу – дисфагія
- Спазм шлунка – печія, нудота, зригування кислим
- Порушення функціонування 12-палої кишки –

Патогенетичні типи головного болю

- - судинний
- - головний біль м'язового напруження
- - ліквородинамічний
- - невралгійний
- - галюцинаторний (психалгія)
- - головний біль змішаного генезу

Головний біль

Синусний

Біль, що локалізований в ділянці лоба і/або в ділянці вилиці

Кластерний

Біль всередині і навколо очей

Напруги

Біль, що стискає голову

Мігренозний

Біль половини голови, нудота та порушення зору, характерні для класичної форми

Особливості головного болю у дітей

- Скарги різноманітні, що значно утрудняє діагностику і лікування.
- У дітей найчастіше зустрічаються два види: мігрень і головний біль напруги.
- При мігрені напади головного болю у дітей можуть тривати від двох годин до двох днів. Біль з одного боку голови, пульсуючий, дуже сильний, практично позбавляє дитину здатності нормально поводитися, тобто бігати, стрибати, веселитися. Іноді виникає нудота (блювота), болі в животі, різке «несприйняття» яскравого світла і запахів. Діти можуть скаржитися на порушення зору, безпричинний страх, а іноді і порушення чутливості в руках і ногах.
- Головний біль напруги виникає епізодично і триває від півгодини до тижня. Головний біль двосторонній, постійний, але не впливає на рухову активність дитини. Ніякої блювоти, нудоти і інших ознак, характерних для мігрені, не відмічається.

Найбільш поширені причини головного болю у дітей шкільного віку

- Емоційна напруга, стрес.
- Короткий або, навпаки, дуже довгий сон.
- Тривалий перегляд телевізора або гра за комп'ютером.
- Стрес в сім'ї.
- Стрес і невдачі в школі (страх перед контрольними роботами або поганою відміткою і т. д.).
- Різка зміна погоди.
- Розчарування, нездійснені мрії і надії (особливо у дівчаток).
- Надмірно інтенсивне заняття спортом.
- Нерегулярне харчування (у ряді випадків — просто пропущений обід).
- Непереносимість деяких продуктів, наприклад, сиру, шоколаду, молока і т.д.

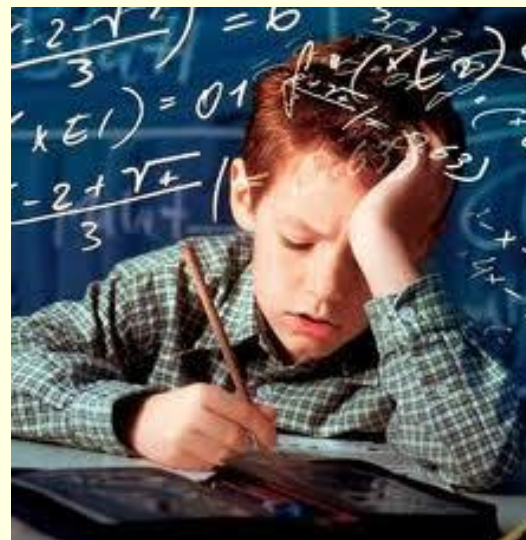

- **Лікарські речовини, що найчастіше викликають головний біль:**
- алкалоїди спориньї (синдром рикошету)
- анальгетики і нестероїдні протизапальні засоби (особливо аспірин, індометацин, кодеїн) — синдром рикошету
- антимікробні засоби
- H₂ блокатори (ранітидин, циметидин)
- нітрати
- гіпотензивні засоби (антагоністи кальцію, метилдофа, резерпін)
- дипіридамол
- інгібітори MAO
- нітразепам
- пероральні контрацептиви
- симпатоміметики (зокрема судинозвужувальні препарати для лікування риніту, комплексні засоби для зняття симптомів простуди)
- теофілін

■ Чинники, що сприяють розвитку нападу головного болю

- Емоційна напруга, стрес.
- Різка зміна настрою (збудження, страх).
- Значна фізична перевтома.
- Перебування в задушливому, гарячому, задимленому приміщенні.
- При мігрені — ряд продуктів харчування (горіхи, шоколад, сири, копчені продукти, напої, що містять кофеїн, алкоголь).

- Один і той же патогенетичний тип головного болю може спостерігатися при різних захворюваннях, і, навпаки, при одному захворюванні можуть бути різні типи головного болю.
- Приймаючи до уваги, що головний біль може виникати при різних захворюваннях, зокрема таких, що представляють серйозну загрозу для здоров'я і навіть життя пацієнта, перш за все, слід спробувати встановити можливу причину головного болю у пацієнта і виявити наявність (або відсутність) у нього «загрозливих» симптомів.

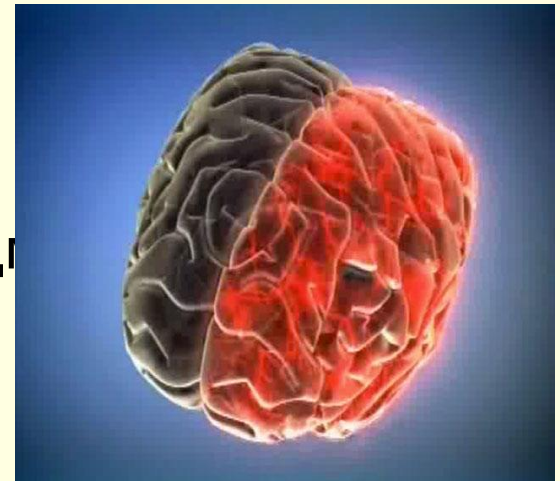
«Загрозливі» симптоми при головному болі

- головний біль супроводжується раптовою появою неврологічних симптомів (порушення мови, рухів, тремтіння кінцівок тощо) або порушенням свідомості;
- головний біль пов'язаний з травмою голови, особливо, якщо травма голови супроводжувалась втратою свідомості;
- головний біль виник раптово, його інтенсивність надзвичайно сильна, ніж зазвичай, або змінився характер і частота нападів хронічного головного болю;
- головний біль триває 2-3 дні і посилюється;
- головний біль виник в процесі захворювання, що супроводжується сильною лихоманкою;
- головний біль супроводжується підвищенням тонуусу потиличних м'язів (утруднення або неможливість дотягтися підборіддям до грудей);
- головний біль супроводжується відчуттям тиску «зсередини-назовні», нудотою, запамороченням, потемнінням в очах, «мушками» перед очима, посилюється при напруженні, кашлі, зміні положення голови;

«Загрозливі» симптоми при головному болю

- головний біль супроводжується відчуттям тиску, розпирання в області придаткових носових пазух;
- головний біль супроводжується підвищеною чутливістю до гучних звуків, яскравого світла, підвищеною дратівливістю;
- головний біль поєднується з болями в області серця;
- головний біль поєднується з почервонінням очей, зниженням зору;
- головний біль має характер пульсації;
- головний біль супроводжується втратою (зниженням) чутливості в кінцівках;
- головний біль з'явився після прийому (відміни) лікарського препарату;
- головний біль у дітей.

■ Ситуації, що вимагають екстреної діагностики і лікування

■ Раптово змінилися характер і частота нападів хронічного головного болю і/або він став значно інтенсивнішим.

■ ~~Головний біль, що поєднується з раптовим розвитком неврологічних симптомів (утруднення мови, рухів і т. п.) або пригніченням свідомості.~~

■ Головний біль, що розвивається через декілька днів або тижнів після травми голови.

■ За оцінкою хворого — це найсильніший головний біль, який він коли небудь переносив в житті (характерний для спонтанного субарахноїдального крововиливу).

■ Якщо жоден з «загрозливих симптомів» у відвідувача аптеки не виявлений, для зняття головного болю можна прийняти один з безрецептурних препаратів.

■ Якщо головний біль регулярно повторюється, перед вживанням лікарських препаратів потрібна обов'язкова консультація лікаря і повне обстеження для постановки точного діагнозу, оскільки в основі такого головного болю може лежати серйозне захворювання. Неможливо правильно лікувати хворого, не поставивши правильний діагноз. Кращими фахівцями з проблеми головного болю є лікарі-невропатологи.

■ Напрями симптоматичного лікування хворих з головним болем

- Використання медикаментозних препаратів — анальгетиківантипіретиків, засобів для лікування мігрені.
- Немедикаментозні методи лікування, що включають психотерапію, масаж, рефлексотерапію.

Загальні рекомендації для пацієнтів

- Найчастіша причина короткочасного головного болю — гострі респіраторні інфекції, в цьому випадку зміряйте температуру, прийміть анальгетик антипіретик.
- Під час гострого нападу для полегшення головного болю слід полежати в тихому приміщенні без яскравого світла.
- Для лікування регулярного головного болю, що не має характеру мігрені і не пов'язаних із загальними захворюваннями, рекомендується:
  - регулярно повноцінне харчування,
  - нормалізувати режим дня, регулярно добре висипатись;
  - утримуватися від куріння, зокрема від пасивного вдихання тютюну;
  - уникати задушливих, загазованих приміщень;
  - постаратися визначити зв'язок нападів головного болю з прийомом певних продуктів, за наявності такого зв'язку — виключити певні продукти харчування з раціону.

Поради для батьків

- Маленькі діти не уміють скаржитися на головний біль, але стають неспокійними і дратівливими.
- При частих головних болях у дітей обов'язково слід встановити їх причину за допомогою лікаря.
- У школярів причиною головного болю найчастіше буває перевтома.
- Треба спланувати день дитини так, щоб у неї був вільний час для відпочинку (гра на комп'ютері не в рахунок), а також щоб фізичні і психічні навантаження не перевищували його можливостей.
- Під час нападу болю будьте, по можливості, поряд з дитиною. Проте не можна допускати, щоб дитина внаслідок головного болю перетворилася на домашнє «божество», це сприяє закріпленню патологічного больового рефлексу, особливо у разі психогенного болю.

Лікарські препарати, що використовуються при головному болю і умови їх раціонального використання

Для симптоматичного лікування головного болю фармацевтична промисловість пропонує значну кількість препаратів безрецептурного відпуску з групи анальгетиківантипіретиків, зокрема комплексних, до складу яких входять кодеїн і/або кофеїн.

Анальгетикиантипіретики (ацетилсаліцилова кислота, парацетамол, метамізол) разом з анальгезуючою дією мають помірно виражену протизапальну, що у свою чергу також сприяє зменшенню больового синдрому.

Кодеїн достатньо ефективний анальгетик центральної дії. При його сумісному призначенні з анальгетикамиантипіретиками виникає фармакологічне потенціювання, коли сумарний знеболюючий ефект виявляється більшим, ніж проста арифметична сума ефектів двох препаратів.

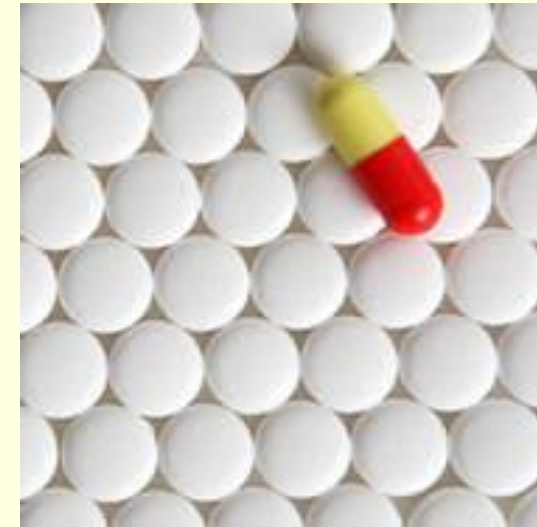
Кофеїн регулює процеси збудження в головному мозку, підсилює позитивні рефлексії, нормалізує тонус судин головного мозку. Існує точка зору, що кофеїн підвищує проникність гематоенцефалічного бар'єру для вживаних спільно з ним препаратів.

Лікарські препарати, що використовуються при головному болю і умови їх раціонального використання

- Препарати, що містять алкалоїд ріжок, — дигідроерготамін. Він викликає розширення спазмованих судин, покращує кровопостачання головного мозку, має седативну дію.
- Препарати, що впливають на специфічні серотонінові рецептори головного мозку — препарати групи суматриптану.
- Суматриптан є специфічним селективним агоністом 5HT₁серотонінових рецепторів. Вибірково звужує просвіт судин системи сонної артерії, не впливаючи на мозковий кровотік. Вважається, що розширення саме судин системи сонної артерії, які забезпечують мозкові оболонки, є основною причиною розвитку нападу мігрені у людини.
- Суматриптан слід приймати якомога раніше від початку нападу мігрені, але він однаково ефективний на будь якій стадії нападу. Для профілактики нападів препарат не застосовується.
- Препарати групи суматриптану показані тільки при встановленому діагнозі мігрені — після консультації з лікарем і проведення необхідного для постановки діагнозу обстеження.

Перелік безрецептурних лікарських засобів для симптоматичного лікування головного болю.

- 1. Анальгетики та антипіретики
  - 1.1. Кислота ацетилсаліцилова
  - 1.2. Метамізол натрію
  - 1.3. Парацетамол
- 2. Нестероїдні протизапальні засоби
  - 2.1. Ібупрофен
  - 2.2. Ібупрофен+ бензофенон + фенілацетамід
  - 2.3. Кислота мефенамінова
  - 2.4. Напроксен
- 3. Комбіновані лікарські засоби анальгетики та антипіретики
  - Кислота ацетилсаліцилова + кислота амінооцтова
  - Кислота ацетилсаліцилова + парацетамол + кофеїн
  - Кислота ацетилсаліцилова + парацетамол + кофеїн + кислота лимонна
  - Метамізол натрію + бендазол + папаверин
  - Метамізол натрію + кофеїн
  - Метамізол натрію + кофеїн + кодеїн + фенобарбітал
  - Метамізол натрію + кофеїн + тіамін

Перелік безрецептурних лікарських засобів для симптоматичного лікування головного болю.

- Метамізол натрію + парацетамол + кофеїн + фенобарбітал + кодеїн
- Метамізол натрію + темпідон
- Парацетамол + диклофенак
- Парацетамол + дицикломін
- Парацетамол + дротаверин + кодеїн
- Парацетамол + ібупрофен
- Парацетамол + ібупрофен + кофеїн
- Парацетамол + кислота аскорбінова
- Парацетамол + кофеїн
- Парацетамол + кофеїн + кодеїн
- Парацетамол + кофеїн + пропіфеназон
- Парацетамол + кофеїн + пропіфеназон + кодеїн
- Пітофенон + метамізол натрію + фенпіверин
- Пропіфеназон + кофеїн + парацетамол + фенобарбітал + кодеїн
- 4. Алкалоїди ерготаміну та їх комбінації
- 4.1. Ерготамін + меклоксамін + камілофін + пропіфеназон + кофеїн

Анальгетикиантипіретики

Міжнародна назва	Торгові назви	Можливість призначення		Характерні особливості і побічні ефекти
		вагітним	дітям	
Парацетамол	Альдолор, ацетамінофен, доломол, іфімол, медипирин, панадол, паралгет, парацетамол, піранол, тайленол, ефералган	з обережністю	після 2 років	Можливі алергічні реакції, диспептичні явища. З обережністю слід призначати особам з важкими порушеннями функції печінки.
Ацетилсаліцилова кислота	Анопірін, асафен, аспрокол, аспілайт, аспірин, ацилпирин, упсарин упса	протипоказаний	не рекомендується	Можливі алергічні реакції, диспептичні явища. Не слід призначати особам із захворюваннями

Анальгетикиантіпіретіки. Комбіновані лікарські препарати

Торгова назва	Склад	Можливість призначення		Характерні особливості і побічні ефекти
		вагітним	дітям	
Аскопар	Парацетамол, ацетилсаліцилова кислота, кофеїн	протипоказаний	після 12 років	Можливі алергічні реакції. Не слід призначати особам із захворюваннями шлунку
Аскофен	Парацетамол, ацетилсаліцилова кислота, кофеїн	протипоказаний	після 12 років	Можливі алергічні реакції. Не слід призначати особам із захворюваннями шлунку
Аспалгін	Парацетамол, ацетилсаліцилова кислота, кофеїн, кодеїн, фенобарбітал			
Атаралгін	Парацетамол, гвайфенезин, кофеїн	протипоказаний	після 12 років	Не слід призначати особам із захворюваннями печінки. Не слід поєднувати з алкоголем
Мігренол	Парацетамол, кофеїн	з обережністю	після 12 років	Можливі алергічні реакції.
Новалгін	Парацетамол, пропифеназон, кофеїн	протипоказаний	після 12 років	Можливі алергічні реакції. Не слід призначати особам із захворюваннями печінки.
Панадол екстра	Парацетамол, кофеїн	не протипоказаний	після 3х місяців (панадол бэби)після 6 років (дорослі форми)	Рідко можливі алергічні реакції.
Солпадеїн	Парацетамол, кофеїн, кодеїн	з обережністю	після 12 років	Рідко можливі алергічні реакції. Не слід призначати особам з важкими захворюваннями печінки. При тривалому прийомі можливий розвиток звикання
Цитрамон	Парацетамол, ацетилсаліцилова кислота, кофеїн	протипоказаний	після 12 років	Можливі алергічні реакції. Не слід призначати особам із захворюваннями шлунку
ЦитропакДарниця	Парацетамол,	протипоказаний	після 12 років	Можливі алергічні реакції. Не

Засоби для лікування мігрені

Селективні агоністи 5HT₁серотонінових рецепторів

Міжнародна назва	Торгові назви	Можливість призначення		Характерні особливості і побічні ефекти
		вагітним	дітям	
Суматріптан	Імігран, антими́грєн	з обережністю (якщо терапевтичний ефект для матері перевищує ризик для здоров'я плоду)	після 12 років	При застосуванні можливі запаморочення, слабкість, сонливість, нудота, парестезії. З обережністю слід призначати особам з порушеною функцією печінки, захворюваннями серця і судин.
Золмітріптан	Зоміг	з обережністю (якщо терапевтичний ефект для матері перевищує ризик для здоров'я плоду)	після 12 років	При застосуванні можливі запаморочення, слабкість, сонливість, нудота, парестезії, відчуття тепла. З обережністю слід призначати особам з порушеною функцією печінки, захворюваннями серця і судин.
Різатріптан	Максалт	з обережністю (якщо терапевтичний ефект для матері перевищує ризик для здоров'я плоду)	після 12 років	З обережністю слід призначати особам з порушеною функцією печінки, захворюваннями серця і судин.

Алкалоїди спориньї

Дігідроерготамі н	Диэрготан, Дигидроэрготамин мезилат, Дигидергот, Дитамин, Клавигренин, Агит,	Не бажано	після 6 років	Протипоказаний при ІХС, в літньому віці. При прийомі можливі нудота,
	Ангионорм, Корнгидрал, ДН- Эрготамин, Дигитамин, Эргомимет, Эрговазан, Икаран, Мигретил, Мигрифен, Тонопресс, Вазогин, Вертеблан, дигідергот (назальний спрей)			блювота, парестезії. Одночасний прийом судинозвужувал ьних препаратів (β адреноміметиків) значно ослабляє дію дигідроерготами на. Одночасний прийом
ерготаміну тартрату - 0.75 мг, меклоксаміну цитрату - 20.0 мг, камілофіну гідрохлориду - 25.0 мг, пропіфеназону - 200.0 мг, кофеїну - 80.0 мг	номігрєн	протипокзани й	Після 15 років	нітрогліцерину а адреноблокатор ів, а адреномиметик ов підсилює дію дигідроерготами ну.

Фармацевтична опіка при застосуванні препаратів для симптоматичного лікування головного болю (анальгетики та антипіретики)

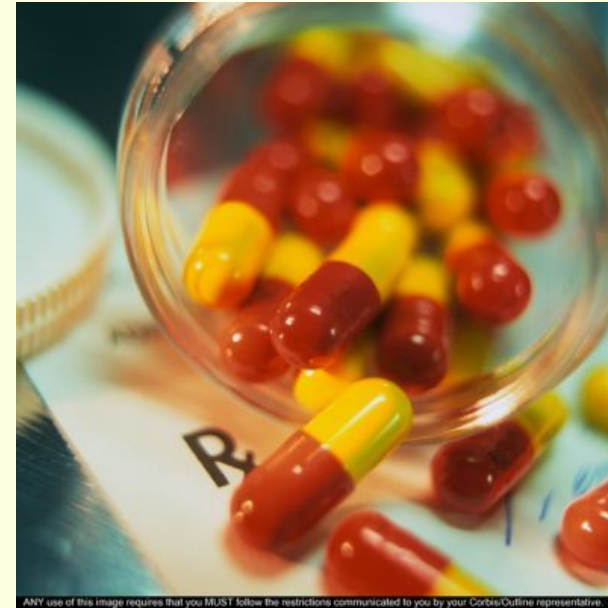
- Всі анальгетики–антипіретики, особливо кислоту ацетилсаліцилову, необхідно приймати після їжі
- Препарати, що містять ацетилсаліцилову кислоту, не можна приймати разом з антикоагулянтами, антиагрегантами, при вагітності і в період годування грудьми
- Не можна поєднувати прийом анальгетиків–антипіретиків з алкоголем (різко підвищується ульцерогенна – особливо у ацетилсаліцилової кислоти і гепатотоксична дія – особливо у парацетамолу)
- Ацетилсаліцилова кислота знижує сечогінний ефект петльових діуретиків
- Ацетилсаліцилова кислота протипоказана пацієнтам з виразковою хворобою шлунка і 12-палої кишки, геморагічним діатезом, бронхіальною астмою

■ Фармацевтична опіка при застосуванні препаратів для симптоматичного лікування головного болю (анальгетики та антипіретики)

- Метамізол натрію протипоказаний при вагітності, бронхоспастичних станах, з обережністю застосовують у пацієнтів з артеріальною гіпертензією, при інфаркті міокарду, захворюваннях нирок, алкоголізмі
- Під час тривалого застосування метамізолу натрію необхідно контролювати склад периферичної крові, при перших ознаках агранулоцитозу припинити прийом препарату
- Важлива властивість препаратів, що містять парацетамол, – невелика широта терапевтичної дії (токсична доза перевищує максимальну терапевтичну всього в 2-3 рази), тому необхідно дотримуватись призначеного дозування
- Препарати, що містять парацетамол, з обережністю призначають при порушенні функції печінки

ANY use of this image requires that you MUST follow the restrictions communicated to you by your Corbis/Outline representative.

■ Фармацевтична опіка при застосуванні препаратів для симптоматичного лікування головного болю (нестероїдні протизапальні засоби)

- Нестероїдні протизапальні засоби необхідно приймати після їжі
- Нестероїдні протизапальні засоби з обережністю застосовують у пацієнтів з бронхіальною астмою, ерозивно-виразковими захворюваннями шлунково-кишкового тракту, кровотечами, із захворюваннями печінки, порушенням функції нирок, не призначають в період вагітності та годування грудьми
- При одночасному застосуванні з нестероїдними протизапальними засобами можливо посилення дії пероральних цукрознижуючих засобів, антикоагулянтів, антиагрегантів
- Ібупрофен знижує ефект тіазидових діуретиків та антигіпертензивних засобів.
- Ібупрофен може викликати запаморочення, тому його не призначають особам, діяльність яких вимагає високої концентрації уваги та швидкості психомоторних реакцій
- Лікарські форми з уповільненим вивільненням дозволяють підвищити безпечність та ефективність застосування нестероїдних протизапальних засобів

Фармацевтична опіка при застосуванні препаратів для симптоматичного лікування головного болю (алкалоїди ерготаміну та їх комбінації)

- **Номігрэн не застосовують у осіб, діяльність яких вимагає високої концентрації уваги та швидкості психомоторних реакцій, його не можна поєднувати з препаратами, що пригнічують ЦНС і алкоголем – можливе посилення пригнічувальної дії на ЦНС**
- **Протипоказаний дітям до 15 років, а також в період вагітності та годування грудьми**

Фармацевтична опіка при застосуванні препаратів для симптоматичного лікування головного болю (комбіновані лікарські засоби анальгетики та антипіретики)

- Комбіновані лікарські засоби мають такі ж особливості при застосуванні, як і анальгетики та антипіретики, що входять до їх складу
- Не можна застосовувати одночасно з іншими лікарськими засобами, які містять в своєму складі такі ж анальгетики і антипіретики; необхідно дотримуватись призначених доз для запобігання токсичної дії внаслідок передозування
- Комбіновані лікарські засоби, які містять кофеїн, не призначають при підвищеному артеріальному тиску, їх не можна поєднувати з прийманням великої кількості кави або чаю, щоб запобігти передозуванню кофеїну
- При тривалому застосуванні комбінованих лікарських засобів, які містять кодеїн, фенобарбітал, можливий розвиток звикання
- Кодеїн може спричиняти запор, нудоту, запаморочення і сонливість, брадикардію, аритмії, гіпотензію

Питання провізора (фармацевта) до пацієнта	Відповіді	Рекомендації
Чи наявні у пацієнта один або декілька загрозливих симптомів	так	Для уточнення діагнозу і призначення лікування необхідно звернутись до лікаря
	ні	Продовжити опитування
Чи наявна у пацієнта схильність до підвищення (зниження) артеріального тиску (при можливості виміряти артеріальний тиск в аптеці)	так	Для призначення лікування необхідно звернутись до лікаря
	ні	Продовжити опитування
<p>Чи має місце прийом деяких лікарських засобів:</p> <ul style="list-style-type: none"> - нітрати; - антагоністи H₂ –рецепторів; - антигіпертензивні засоби (антагоністи кальцію, метилдопа, резерпін); - дигіпіридамомол; - інгібітори MAO; - транквілізатори; - пероральні контрацептиви; - симпатоміметики; - теофілін 	Так	Необхідно звернутись до лікаря для корекції лікування, оскільки головний біль може бути пов'язаний з прийомом (відміною) ліків
<ul style="list-style-type: none"> - або припинення прийому: - алкалоїди ріжків; - анальгетики; 	ні	Продовжити опитування

<p>Чи наявні у пацієнта хронічні захворювання, при яких може виникати головний біль:</p> <ul style="list-style-type: none"> - остеохондроз шийного відділу хребта; - наслідки травми голови та хребта, викривлення хребта; - глаукома, косоокість; - захворювання вуха, носа та придаткових пазух; - захворювання зубів, щелеп; - невралгія трійчастого або лицьового нерва 	<p>так</p>	<p>Для призначення лікування необхідно звернутись до лікаря;</p> <p>для тимчасового полегшення стану призначити анальгетики або нестероїдні протизапальні засоби, з урахуванням характеру головного болю, віку та наявних хронічних захворювань пацієнта;</p>
	<p>ні</p>	<p>Продовжити опитування</p>

Чи мають місце фактори, які можуть сприяти виникненню головного болю:

- емоційне напруження, стрес; різка зміна настрою (збудження, страх);
- значна розумова або фізична перевтома;
- тривала робота за комп'ютером;
- нерегулярне харчування або голодування;
- вживання алкоголю, наркотиків, тютюнопаління;
- перебування в жаркому, задушливому, задимленому приміщенні;
- перебування в екологічно несприятливих умовах

Так

Пацієнту необхідно правильно організувати умови праці та відпочинку, змінити режим харчування, оскільки іноді цих заходів може бути достатньо для усунення головного болю; для тимчасового полегшення стану призначити анальгетики або нестероїдні протизапальні засоби, препаратом вибору є парацетамол

ні

Для полегшення стану призначити анальгетики або нестероїдні протизапальні засоби, з урахуванням характеру головного болю, віку та наявних хронічних захворювань пацієнта; препаратом вибору є парацетамол